Stegosaurus

Stegosaurus („zastrašený/platňový jašter“) je veľmi dobre známy platňochrbtý dinosaurus (Stegosauria). Stegosaurus je známy z pozostatkov 80 jedincov, pričom mnohé kostry sú kompletné, a poznáme dokonca aj kostené štítky, ktoré mu nahusto chránili krk a menej husto boky. Žil pred 155 až 148 miliónmi rokov, nájdený na západe Severnej Ameriky, v období neskorej Jury.

Obsah

Znaky

Paleobiológia

Platne

Potrava

Druhy

V kultúre

Referencie

Stegosaurus

Model stegosaura.

Vedecká klasifikácia

Vedecký názov

Stegosaurus

Marsh, 1887

Synonymá

Hypsirhophus, Diracodon, ? Wuerhosaurus

Vedecká klasifikácia prevažne podľa tohto článku

Biologický portál

Portál vedy o Zemi

Znaky

Kostra Stegosaura.

Podobne ako iné stegosaury, i tento rod mal na chrbte dva rady kostených platní, ktoré sa striedavo v dvoch radoch tiahli od chrbta po chvost. Na krku a chvoste tieto rady splývali v jeden. Platne mával v pomere k telu dosť veľké a oproti takému rodu Tuojiangosaurus aj široké. Ich funkcia bola hlavne obranná, ale predpokladá sa aj termoregulačná. Na konci chvosta disponoval dvoma pármi až metrových tŕňov, hoci jeden druh stegosaura mal týchto párov dvakrát viac – teda 4. Stegosaurus žil, podobne ako väčšina ostatných *tyreoforov*, väčšinou osamote, prípadne v menších skupinách. V porovnaní s objemným telom mal tento dinosaurus len maličkú hlavu s malým mozgom. Jeho veľkosť však bola v skutočnosti väčšia, ako sa v minulosti predpokladalo, lebo počas odlievania odliatku mozgu ostal v mozgovni sediment. Viaceré zdroje uvádzajú hmotnosť mozgu okolo 80 gramov, bol malý ako vlašský orech. Obýval rovinaté územia, kde sa živil nízkym porastom. Hmotnosťou by sa vyrovnal nosorožcovi a veľký bol asi ako autobus. Živil sa rastlinami a podľa najnovších nálezov z Portugalska, obýval Európu a Severnú Ameriku.

Paleobiológia

Platne

Kostra jedinca z rodu Stegosaurus v Senckenbergovom múzeu vo Frankfurte.

Najvýraznejším znakom Stegosaura sú rady kosoštvorcových kostených platní, vyrastajúcich z jeho chrbta, krku a chvosta. Aj napriek tomu, že je to jeden z najintenzívnejšie skúmaných dinosaurov, odborníci sa dlho nevedeli dohodnúť, ako boli platne na chrbte Stegosaura usporiadané, pretože neboli spojené s kostrou, ale iba uložené v kožovitom obale. Výskumníci dlho predpokladali, že boli celkom súmerné. Nedávne štúdie však ukázali, že boli umiestnené striedavo, pričom najväčšie, sa nachádzali v oblasti bokov a dosahovali až metrovú výšku.

Na účel týchto kostených platní existovali rôzne názory. Vedci sa pôvodne domnevali, že chránili Stegosaura pred útomi dravých dinosaurov. Táto hypotéza je dnes veľmi nepravdepodobná, pretože aj tie najvyššie platne tvorila veľmi krehká kosť, proti mocným čeľustiam predátorov, akým bol napríklad Allosaurus, tak poskytovali len veľmi chabú ochranu. Oveľa pravdepodobnejšie je, že tieto dobre prekrvené chrbtové platne pravdepodobne slúžili na reguláciu teploty. Keď sklonil hlavu a platne otočil k slnku, slnečné teplo mohlo oveľa rýchlejšie zohriať mohutné telo. Keď chcel svoju telesnú teplotu znížiť, stačilo sa mu postaviť zadnou časťou k slnku, aby krvou zásobené platne vyžarovali telesné teplo. Ďalšia teória hovorí, že platne slúžili na predvádzanie sa a pomáhali samcom a samiciam rovnakého druhu, aby sa navzájom rozoznávali.

Dobová rekonštrukcia Stegosaura s platňami usporiadanými súmerne.

Potrava

Stegosaurus a jemu príbuzné rody boli bylinožravce. Úspešné boli najmä koncom jury, kedy zaznamenali veľké rozšírenie.[1] Paleontológovia sa domnievajú, že sa živili rastlinami ako sú napríklad machy, paprade, prasličky a cykasy.[2] Podobne ako iné dinosaury (vrátane sauropódov), aj stegosaury prehĺtali gastrolity (žalúdočné kamene), ktoré im pomáhali rozdrviť rastlinnú potravu (je to dôležitá súčasť tráviaceho traktu živočíchov, ktorým chýbajú zuby na žuvanie). Takéto žalúdočné kamene dodnes používajú krokodíly, pštrosy a niektoré iné vtáky.[3]

Zub Stegosaura.

Druhy

Dosiaľ bolo opísaných viacero druhov rodu Stegosaurus. Veľkosť týchto druhov, z ktorých sú viaceré často považované za synonymické, sa pohybovala od 5 (váha 2 tony) do 9 až 10 m (váha 5 ton s výškou v bedrách 3 až 3 5 m).

V kultúre

Stegosaurus patrí už od roku 1891 (kedy bola publikovaná prvá vierohodná rekonštrukcia kostry) medzi vôbec najznámejšie dinosaury. Objavil sa tiež v slávnom románe Arthura Conana Doyla *Stratený svet* z roku 1912. V roku 1982 bol Stegosaurus vyhlásený za štátneho dinosaura Colorada.[4][5]

Referencie

1. GALTON, P. M.; UPCHURCH, P.; GALTON, P. M.. *The Dinosauria*. Ed. Weishampel, David B.; Osmólska, Halszka; a Dodson, Peter. 2. vyd. Berkeley : University of California Press, 2004. ISBN 0-520-24209-2. Kapitola Stegosauria, s. 361.
2. *Stegosaurus ungulatus* [online]. Carnegie Museum of Natural History, [cit. 2012-05-11]. Dostupné online. (anglicky)
3. JACOBSON, R. J.. *Stegosaurus* [online]. [Cit. 2012-05-11]. Dostupné online. (anglicky)
4. SOCHA, Vladimír. *Jak svět poznal stegosaura* [online]. [Cit. 2012-05-08]. Dostupné online. (česky)
5. *Colorado Department of Personnel website – State emblems* [online]. [Cit. 2012-05-08]. Dostupné online. (anglicky)

Zdroj: „https://sk.wikipedia.org/w/index.php?title=Stegosaurus&oldid=6989324“

Čas poslednej úpravy tejto stránky je 20:49, 26. február 2020.

Text je dostupný za podmienok Creative Commons Attribution/Share-Alike License 3.0 Unported; prípadne za ďalších podmienok. Podrobnejšie informácie nájdete na stránke Podmienky použitia.